
BAKIM ELEMANI YETİŐTİRME VE GELİŐTİRME I

SAK 305U

KISA ÖZET

1. ÜNİTE BAKIM HİZMETLERİ

BAKIM HİZMETLERİ KAVRAMI

Tanımı

Bakım hizmetlerini değişik şekillerde ifade edebilmek mümkündür. En geniş anlamıyla bakım hizmetleri; bakıma muhtaç bireye evde veya kurumda sunulan profesyonel destek hizmetleridir (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2010: 1; III. Özürlüler Şurası, 2007: 39; Karataş, 2011: 17).

Bakım hizmetleri, başkasının yardımı olmaksızın günlük yaşamını sürdüremeyen bakıma muhtaç bireye kendi evinde ya da bir kurum bünyesinde sunulan fizyolojik, psikolojik, manevi ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler bütünüdür.

UNSURLARI

- *Bakıma muhtaç olmayı gerektiren bir hizmettir
- *Bakım hizmetleri profesyonel destek hizmetlerini kapsamaktadır
- *Bakım hizmetleri genel olarak kurumsal bakım ve evde bakım olarak ele alınmaktadır
- *Bakım elemanlarınca yürütülen bir hizmettir

BAKIM HİZMETLERİNİN TÜRLERİ

Bakıma İhtiyaç Duyma Nedenlerine Göre Bakım Hizmetleri Türleri

Engelli Bireyler Açısından Bakım Hizmetleri Türleri

Engelli bireyler açısından bakım hizmetleri “kişisel bakım hizmetleri” ve “psiko-sosyal destek hizmetleri” şeklinde iki başlık altında incelenebilir.

Kişisel Bakım Hizmetleri

- * Banyo yaptırılması
- *Tırnaklarının kesilmesi
- *Dişlerinin temizlenmesi
- *Tuvalet gereksinimi gidermede yardım edilmesi ve gerektiğinde temizliğinin yapılması
- *Yemek ve içecek gereksiniminin giderilmesi
- * El, yüz ve ayak temizliği
- *Sakal tıraşının yapılması
- *İstenmeyen tüylerin temizlenmesi
- *Elbiselerinin giydirilmesi ve çıkarılması
- *Burun ve kulak temizliğinin yapılması
- * Yatağının temizlenmesi ve düzeltilmesi
- *Odasının temizlenmesi
- *Çamaşırlarının yıkanması

Psiko-Sosyal Destek Hizmetleri

- *Bakıma gereksinim duyan ailesini, engelliği ve engel durumunu kabullenmesine, bilgilendirilmesine yönelik kişisel veya grup çalışması yöntemiyle verilecek hizmetler
- *Bakıma gereksinim duyan engellinin engelini, mevcut durumunu ve yerleştirildiği ortamı kabullenmesine, bilgilendirilmesine ve gelişim alanlarında desteklenmesine yönelik kişisel ve grup çalışması yöntemiyle verilecek hizmetler
- *Engelli ve ailesinin sosyal hakları ve mevcut kaynakların kullanılmasına yönelik kişisel ve grup çalışması yöntemiyle verilecek hizmetler
- * Engellinin terk edilme, reddedilme, özür durumunu kabullenememe, ümitsizlik, intihar etme, yalnızlık, sevgisizlik vb. olumsuz duygulardan kurtarılmasına, depresyon, stres ve benzeri durumların yaşanmasının engellenmesine yönelik kişisel veya grup çalışması yöntemiyle verilecek hizmetler içerir.

Yaşlı Bireyler Açısından Bakım Hizmetleri Türleri

Bakım hizmetine gereksinim duyan birey bir yaşlı ise yaşlıların özellikleri dikkate alınarak sunulması gereken bakım hizmetler “barınmaya ilişkin hizmetler”, “gündüz bakımı ve destek hizmetleri”, “boş zaman değerlendirilmesine yönelik faaliyetler”, “çalışma yaşamı ve ekonomik sorunlara ilişkin hizmetler” şeklinde kategorize edilebilir (Cankurtaran, 2013: 3).

Hizmetin Sunum Zamanına Göre Bakım Hizmetleri Türleri

Erken Dönemdeki Bakım Hizmetleri

Erken dönemdeki bakım hizmetleri, yetersizliğin oluşumundan itibaren ilk 3-6 aylık dönemi içermektedir.

Geç Dönemdeki Bakım Hizmetleri

Geç dönemdeki bakım hizmetleri, özel gereksinimli bireyin bebeklik döneminden yaşamının sonuna kadar sürecek rehabilitasyon bakım hizmeti olarak düşünülebilir.

Sunum Süresine Göre Bakım Hizmetleri

Kısa Süreli Bakım Hizmetleri

Kısa süreli bakım genel olarak, bireyin fiziksel ya da duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında bir başkası tarafından kısa bir zaman diliminde desteklenmesine ya da bir başkasının kısa süreli yardımına odaklanan bir bakım hizmetidir.

Uzun Süreli Bakım Hizmetleri

Uzun süreli bakım genel olarak, bireyin fiziksel ya da duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına, bir başkası tarafından geniş bir zaman diliminde desteklenmesine ya da bir başkasının uzun süreli yardımına odaklanan alternatif bakım hizmetidir (Dölek, 2012: 95).

Sunulduğu Yere Göre Bakım Hizmetleri

Bakım hizmetleri, hizmetin verildiği yere göre “evde bakım”, “kurum bakımı” ve “toplum temelli bakım” şeklinde üç başlık altında incelenebilir:

Evde Bakım Hizmetleri

Tanımı

Hizmeti verenler ile hizmetin niteliği açısından bir tanım vermek gerekirse ev hizmetleri, hekim, hemşire, psikolog, diyetisyen, fizyoterapist, sosyal hizmet uzmanı, ev ekonomisti ve bakım destek elemanı gibi farklı meslek ve branş üyelerinin iş birliği ve eş güdümü ile sürekli, kapsamlı ve organize bir biçimde sunulan koruyucu ve tedavi edici hizmetler bütünüdür (Aksayan-Cimete, 1998: 5; Seyyar ve Öz, 2010).

Amacı

Evde bakım hizmetlerinin amaç; bireylere kaliteli, ihtiyaca uygun ve düşük maliyetli bakım hizmetleri sunarak, onların bağımsızlıklarını sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmek (Havens, 1999;) ve bakıma muhtaç bireyin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayarak aileye destek vermek, böylece hem bir bütün olarak ailenin hem de tüm aile üyelerinin işlevselliğini arttırmaktır (Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2010: 1; Bulut, 2001: 34; Danış, 2005: 5).

Kapsamı

Evde bakım hizmetlerinin kapsamı denildiğinde hem verilen hizmetler hem de bu hizmetlerden yararlanan kişiler/gruplar kastedilmektedir. Evde bakım hizmetleri hem temel bakıma hem de ev idaresine yönelik günlük hizmetleri, başka bir deyişle hem tıbbi bakım hizmetlerini hem de sosyal bakım hizmetlerini kapsamaktadır (Kane, 1999: 303; Seyyar ve Öz, 2010).

Yararları

- *Bireye özerklik hakkı tanınması
- *İhtiyaçların karşılanmasından duyulan tatmin
- *Bakıma muhtaç bireyin sosyal onay ve değerli olma ihtiyacını karşılaması
- *Bakıma muhtaç bireyin belirli işlevlerinde kayıp yaşamaması
- *Bakıma muhtaçlıkla başa çıkmada stresi azaltıcı etki
- *Sunumunun kolay ve maliyetinin düşük olması

Kurumsal Bakım Hizmetleri

Kurum bakımı, evde destek verilmesine rağmen bakılamayacak derecede yardıma gereksinim duyan veya aile yanında bakılması mümkün olmayan yaşlı, özel gereksinimli ve süreğen hastalığı olan bireylerin bireysel, sosyal, psikolojik gereksinimlerinin karşılandığı, serbest zamanlarını etkili ve verimli şekilde kullanabilmelerinin sağlandığı, sosyal ilişkilerinin ve aktivitelerinin artırıldığı bakım türüdür (Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2010: 1; Dölek, 2012: 95).

Toplum Temelli Bakım Hizmetleri

Toplum temelli bakım; yaşlı, engelli ve süreğen hastalığı olan bireylere yönelik hizmet modelidir. Özel gereksinimli bireylere yönelik hizmet dağılımını geliştirmeyi, onlara daha eşit fırsatlar sağlamayı ve özel gereksinimli bireylerin haklarını iyileştirmeyi ve korumayı amaçlayan bir bakım hizmetidir.

Hizmeti Sunan Bireyin Durumuna Göre Bakım Hizmetleri Türleri

Bakım hizmetleri bakıma muhtaç bireyin yakını olup olmamasına göre “profesyonel (formel) bakım hizmetleri” ve “profesyonel olmayan (enformel) bakım hizmetleri” şeklinde ikiye ayrılır (III. Özürlüler Şurası Raporu, 2007; Danış, 2004; Akdemir, 2003):

Profesyonel (Formel) Bakım Hizmetleri

Belli bir ücret karşılığında profesyonel bakım uzmanı ve/veya yarı uzman sosyal bakım elemanları tarafından verilen bakım hizmetidir (Gökbayrak, 2009: 64).

Profesyonel Olmayan (Enformel) Bakım Hizmetleri

Profesyonel olmayan bakım hizmetleri aile bireylerinin, yakınların veya komşuların çoğu kez para karşılığı olmayan gönüllü olarak vermiş oldukları bakım hizmetlerini ifade etmektedir. Kişisel yakınlığı olan birine, karşılığında ücret almadan sağlanan yardım davranışıdır (Erdem, 2005: 102).

TÜRKİYE’DE BAKIM HİZMETLERİNİN HUKUKİ DAYANAKLARI

Türkiye’ de bakım hizmetlerinin hukuki dayanağını kurumsal bakım hizmetlerine yönelik yasal düzenlemeler ve evde bakım hizmetlerine yönelik yasal düzenlemeler şeklinde iki başlık altında incelemek mümkündür:

Kurumsal Bakım Hizmetlerine Yönelik Yasal Düzenlemeler

Türkiye’ de kurumsal bakım hizmetlerinin hukuki dayanağını oluşturan yasal düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir:

*24.05.1983 Tarih ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

*01.07.2005 Tarih ve 5378 Sayılı Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

*09.07.2018 Tarih ve 703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

*10.07.2018 Tarih ve 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

*Huzurevleri ile Huzurevleri Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği

*Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği

*Bakıma Muhtaç Engellilere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği

*Bakıma Muhtaç Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği

*Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik

*Engellilerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik

*03.7.2005 Tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

*Büyükşehir Belediyeleri Engelli Hizmet Birimleri Yönetmeliği

*Engellilerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik

Evde Bakım Hizmetlerine Yönelik Yasal Düzenlemeler

Türkiye’ de evde bakım hizmeti, Sağlık Bakanlığının 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, 5/7/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’nun 9’uncu maddesinin (c) bendi ve 13/12/1983 tarihli ve 181 sayılı Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 43’üncü maddesine dayanılarak hazırlanan 2005 tarihli 25751 sayılı Evde Bakım Hizmetleri Sunumu Hakkındaki Yönetmelik (R.G., T. 10.03.2005, S. 25751) hükümlerine göre yürütülmektedir (mad. 3). Bu Yönetmeliğin amacı, bireylerin ve toplumun sağlığını korumak amacıyla evde bakım hizmeti veren sağlık kuruluşlarının açılması, çalışması ve denetlenmesi ile bunları işleten kurum ve kuruluşların, özel hukuk tüzel kişilerinin ve gerçek kişilerin uyması gereken usul ve esasları düzenlemektir (mad. 1).

TÜRKİYE’DE BAKIM HİZMETİ VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

Türkiye’ de bakım hizmeti veren kurum ve kuruluşlar, bakım hizmeti veren kuruluşların hukuki niteliğine bağlı olarak sınıflandırılabilceği gibi bakım hizmeti veren kurum ve kuruluşların çalışma modellerine ve özel gereksinimli birey/gruplara göre de sınıflandırılabilir.

Hukuki Niteliğine Göre Bakım Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar

*Kamu kurumlarına bağlı olarak çalışan bakıma yönelik kuruluşlar

*Yerel yönetimlere bağlı olarak çalışan bakıma yönelik kuruluşlar

*Sivil toplum örgütleri tarafından açılan ve çalıştırılan bakıma yönelik kuruluşlar

*Özel sektör eliyle kurulup çalıştırılan bakıma yönelik kuruluşlar

Çalışma Modellerine Göre Bakım Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar

Bakıma yönelik kurum ve kuruluşlar, çalışma modellerine göre “yatılı bakım kuruluşları” ve “gündüzlü bakım kuruluşları” şeklinde ikiye ayrılır (Tomanbay, 2013: 15).

Özel Gereksinimli Birey/Gruplara Göre Bakım Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar

Engellilere yönelik bakım hizmeti veren kuruluşlar

- *Bakım ve rehabilitasyon merkezleri
- *Aktif yaşam merkezi
- *Bakım merkezleri
- *Gündüzlü hizmet veren bakım merkezleri
- *Yatılı hizmet veren bakım merkezleri
- *Özel bakım merkezleri

Yaşlılara Yönelik Bakım Hizmeti Veren Kuruluşlar

- *Huzurevleri
- *Yaşlı bakımı ve rehabilitasyon merkezi
- *Huzurevi ve yaşlı bakım merkezi

Diğer Özel Gereksinimli Birey/ Gruplarla, Engellilere ve Yaşlılara Yönelik Bakım Hizmeti Veren Kuruluşlar

- *Çok amaçlı sosyal hizmet kuruluşları
- *Ev tipi sosyal hizmet birimleri

